

#هفته_الف_ب_ایران
ساخت و سازها و سازوکارها

بهینه‌سازی چیدمان سازمانی بخش آب کشور

گزارش پیشنهاد ساختاری بخش آب در ایران و تحولات آن

#هر هفته الف_ب_ایران
ساخت و سازها و سازوکارها

بهبودسازی چیدمان سازمانی بخش آب کشور

گزارش پیشنهاد ساختاری بخش آب در ایران و تحولات آن

۳.....	مقدمه
۴.....	مروری بر پیشنهاد ساختاری بخش آب در ایران
۶.....	۱- شکل‌گیری و استقرار ساختارهای مدیریت بخش آب
۱۶.....	۲- توسعه نهادی مدیریت بخش آب
۲۴.....	۳- ارتقای ساختارهای بخش آب
۳۸.....	بررسی مهم‌ترین تحولات ساختاری بخش آب، علل شکل‌گیری و دلایل عدم تحقق اهداف اولیه و یا ایجاد مشکلات بعدی

در سال‌های اخیر، با ظهور و پررنگ شدن برخی چالش‌ها به ویژه در مباحث خشکسالی و مسایل تخصیص آب، ضرورت اداره آب کشور با تمرکز ویژه بر مدیریت غیرسازه‌ای، مدیریت مصرف و تقاضای آب همراه با ملاحظات اجتماعی و نیز توجه به مدیریت حوضه‌های آبریز و استفاده مجدد از منابع آبی در چارچوب مدیریت پساب‌ها به صورت جدی مطرح شده است. با عنایت به پیش‌بینی برخی مفاد قانونی از جمله ماده ۲۷ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و از سوی دیگر اسناد بالادستی متعدد در زمینه استقرار مدیریت حوضه‌های آبریز، ضرورت بازنگری کلی در مدیریت و سازمان آب کشور بیش از پیش احساس می‌گردد.

در این میان، ایجاد تحول مؤثر و حرکت به سمت تعالی ساختار بخش آب، مستلزم شناخت سیر تحولات و منطق تصمیمات انجام شده در این مسیر و آسیب‌شناسی تصمیمات و اقدامات صورت پذیرفته در گذشته است. در این گزارش به آرایه اجمالی تحولات و روند تکامل و شکل‌گیری بخش آب کشور از منظر برنامه‌ها و تحولات سیاسی و اجتماعی و قوانین و ساختارهای مؤثر بر مدیریت منابع آب در وزارت نیرو پرداخته می‌شود تا با شناخت آنها، زمینه اتخاذ تصمیمات مؤثر در سازماندهی بخش آب فراهم گردد.

تغییرات ساختاری در بخش آب، فراز و نشیب‌های متفاوتی داشته است که برای درک بهتر روندها، تحولات ساختاری مذکور در سه دوره «شکل‌گیری و استقرار ساختارهای مدیریت بخش آب»، «توسعه نهادی مدیریت بخش آب» و «ارتقای ساختارهای بخش آب» آرایه شده است.

در ادامه نیز تحولات ساختاری مهم بخش آب از منظر علل شکل‌گیری و دلایل عدم تحقق اهداف اولیه و یا ایجاد مشکلات بعدی مورد بررسی قرار گرفته است.

در تهیه این مجلد از مجموعه زیادی از مستندات، کتاب‌ها، مقالات و گزارش‌ها استفاده شده است و با اخذ نظر از گروه گسترده‌ای از مدیران و صاحب نظران بخش آب کشور تدقیق شده است.

مروری بر پیشینه ساختاری بخش آب در ایران

دوره اول: شکل‌گیری و استقرار ساختارهای مدیریت بخش آب

دوره دوم: توسعه نهادی مدیریت بخش آب

دوره سوم: ارتقای ساختارهای بخش آب

دوره اول:

شکل گیری و استقرار ساختارهای مدیریت بخش آب

۱. تشکیل بنگاه مستقل آبیاری
۲. تأسیس وزارت آب و برق
۳. ایجاد شرکت های آب و برق
۴. تأسیس وزارت نیرو

۱- تأسیس بنگاه مستقل آبیاری - سال ۱۳۲۲

بعد از ایجاد اداره رودخانه‌ها و اداره آبیاری و سدسازی در وزارت مالیه که تشکیلات ابتدایی و اولیه ساختاری بخش آب در ایران هستند، در سال ۱۳۲۲ به منظور توسعه و اصلاح امور آبیاری کشور، "قانون تشکیل بنگاه مستقل آبیاری" تحت نظارت "وزارت کشاورزی" تصویب گردید و نظارت بر کلیه امور آبیاری کشور به "بنگاه مستقل آبیاری" واگذار شد. این بنگاه که عمدتاً عهده‌دار ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی بود از سال ۱۳۲۴ فعالیت خود را قانوناً آغاز نمود. ساختار بنگاه از دو بخش اداری و فنی تشکیل می‌شد و مجاز بود برای تشکیل شرکت‌هایی برای عملیات آبیاری و زهکشی در مناطق مختلف اقدام نماید. همچنین در سال‌های فعالیت بنگاه مستقل آبیاری، شورایی با نام "شورای آبیاری ایران" نیز با هدف گسترش امور آبیاری و زهکشی و بهره‌برداری بیشتر از زمین و آب‌های سراسر کشور در سال ۱۳۳۴ تشکیل شد.

با ایجاد تفکر توسعه اقتصادی و اجرای برنامه‌های عمرانی در شهرها و روستاها در دولت در پایان جنگ جهانی دوم، در مطالعات سال ۱۳۲۸ شرکت مشاور "ماوراء بحار"، پیشنهاد ایجاد سازمان‌های آب شهری برای توسعه و مدیریت شبکه‌های آبرسانی و لوله‌کشی و نیز تأسیس "سازمان مرکزی آب" (به جای بنگاه مستقل آبیاری) برای برنامه‌ریزی و توسعه بهره‌برداری منابع آب ارایه نمود.

تأسیس بنگاه مستقل آبیاری – (ادامه)

بنگاه مستقل آبیاری

اداره کل
آبیاری
استان‌ها

اداره کل
آب و خاک

اداره کل
رودخانه‌ها

پیشنهاد تأسیس "سازمان مرکزی آب" عملی نگردید و امکان تمرکز مسئولیت‌های برنامه‌ریزی و توسعه بهره‌برداری منابع آب در یک سازمان، تا دهه ۴۰ یعنی زمان تأسیس وزارت آب و برق فراهم نشد؛ اما مسبب لوله‌کشی شهرها از جمله تهران، مشهد، اصفهان، شیراز و ... در طی برنامه‌های عمرانی هفت‌ساله اول و دوم و به دنبال آن تأسیس "شرکت‌های آب شهری" گشت.

ساختار بنگاه مستقل آبیاری – ۱۳۲۲

۲- تأسیس وزارت آب و برق - ۱۳۴۲

در دهه ۴۰، کشور در آستانه تحولات اقتصادی و اجتماعی و تمرکز قدرت در دست حکومت مرکزی قرار گرفت. تا این دوره و بطور خاص در موضوعات آب و برق کشور، تأسیسات، قوانین و وجود چندین دستگاه عهده‌دار مسئله آب‌رسانی و برق‌رسانی، راهگشای حل معضلات جامعه نبوده و دیدگاه‌های جدیدی که دخالت مؤثرتر دولت در امور زیربنایی در بخش‌های آب، برق و انرژی را ضروری می‌دانست نیز سبب به وجود آمدن طیف وسیعی از دستگاه‌های اجرایی موازی و مشترک گردید که به نحوی به مسئله تأمین برق و آب (آشامیدنی، کشاورزی و سایر مصارف) مشغول بودند.

مشکل اساسی این بود که این دستگاه‌ها از نظام و انسجام و هماهنگی خاصی برخوردار نبودند و وضعیت ساختار اداری دولت به گونه‌ای بود که ضرورت تمرکز امور آب و برق و انرژی در یک مجموعه منسجم احساس می‌شد. لذا این معضل دولتمردان را بر آن داشت تا با تأسیس سازمانی واحد که بتواند وظایف ارایه خدمات آب و برق را در سراسر کشور بر عهده بگیرد، موافقت نمایند و این تفکر در نهایت منجر به تأسیس "وزارت آب و برق" شد.

تصویب لایحه قانون تأسیس وزارت آب و برق در انتهای سال ۱۳۴۲، نقطه پایانی برای سرگردانی‌های مصرف‌کنندگان آب و برق و همچنین شرکت‌های فعال در این حوزه‌ها بود.

تأسیس وزارت آب و برق – (ادامه)

تشکیلات سازمانی وزارت آب و برق ابتدا در قالب سه واحد آب، برق و پارلمانی و اداری تعریف گردید. در قانون تأسیس وزارت آب و برق ضمن ذکر اهداف تشکیل این وزارتخانه، در ماده ۱۲ تصریح گردید که سازمان آب تهران، بنگاه مستقل آبیاری و سایر سازمان‌هایی که برای احداث و بهره‌برداری از سدها و منابع آب بوجود آمده‌اند و همچنین بنگاه برق تهران و سازمان برق ایران، طبق اساسنامه خود اداره و بهره‌برداری شده و تدریجاً از طریق هیئت دولت، نقل و انتقال این مؤسسات به وزارت آب و برق صورت گیرد. همچنین اجرای برنامه‌ها و طرح‌های مربوط به تأمین آب و انتقال آن به مراکز عمده مصرف و نظارت بر نحوه جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهرها و واحدهای صنعتی به وزارت آب و برق محول شد.

اولین نمودار سازمانی وزارت آب و برق (۱۳۴۲)

- به استناد مواد ۳ و ۴ قانون تشکیل وزارت آب و برق، این وزارتخانه مکلف شد تا مؤسساتی را که طبق اصول بازرگانی اداره شوند را برای اداره امور آب و برق به وجود آورد. لذا با توجه به وظایف مندرج در ماده ۱ قانون مذکور، به منظور کاهش تضادها در نظارت و اجرای اصل حاکمیت دولت بر منابع آبی و نیز وحدت مدیریت در فعالیت‌های آب و برق، در سال ۱۳۴۷، ساختار مدیریت آب و برق بر اساس شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، اقلیمی و طبیعی کشور در قالب شرکت‌های آب و برق طراحی و اساسنامه ۹ شرکت در سال ۱۳۴۷ تصویب شد. وظایف اصلی این شرکت‌ها نیز بصورت زیر تعریف گردید:
- اجرای قانون آب و نحوه ملی شدن آن و قانون برق ایران و سایر قوانین و آیین نامه‌های موضوعه
 - ایجاد و توسعه و تکمیل موسسات صنعتی و کشاورزی و عمرانی
 - سرمایه‌گذاری و مشارکت در سایر مؤسسات و شرکت‌ها.

ایجاد شرکت های آب و برق – (ادامه)

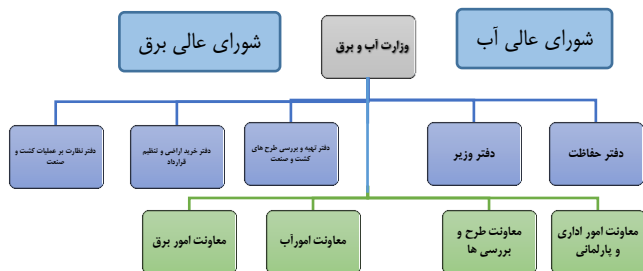
ایجاد شرکت های آب و برق بر اساس ماده ۳ و ۴ قانون تأسیس وزارت آب و برق (مبنای اولیه شرکت های آب منطقه ای)

ردیف	نام شرکت	حوزه فعالیت شرکت
۱	آب و برق آذربایجان	استان های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، زنجان، اردبیل
۲	آب و برق خوزستان	استان خوزستان
۳	آب و برق منطقه ای شمال	استان های گیلان، مازندران، گلستان
۴	آب منطقه ای تهران	استان تهران، مرکزی، شهرستان گلپایگان، قم، سمنان، قزوین
۵	آب منطقه ای فارس	استان فارس، استان بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد
۶	آب منطقه ای اصفهان	استان اصفهان، استان یزد، چهارمحال و بختیاری
۷	آب و برق استان ساحلی	استان هرمزگان، بنادر و جزایر خلیج فارس و دریای عمان
۸	آب منطقه ای جنوب شرق	استان های کرمان و سیستان و بلوچستان
۹	عمران منطقه ای غرب ایران	استان های کردستان، کرمانشاه، لرستان، ایلام، همدان

ایجاد شرکت‌های آب و برق – (ادامه)

با عنایت به سازماندهی‌های صورت گرفته، ایجاد اصلاحاتی در تشکیلات وزارتخانه نیز مطرح و عنوان "واحد" به "معاونت" اصلاح و "معاونت طرح‌ها و بررسی‌ها" نیز به تشکیلات وزارتخانه افزوده شد و در سال ۱۳۴۷ تصویب گردید در این دوره با وضع قوانین مدون، دولت مسئول امور آب شد.

طبق بررسی‌ها، غالب اقدامات این دوره از جمله شکل‌گیری تشکیلات منطقه‌ای در اداره امور آب که مقارن با اصلاحات ارضی نیز بود، مسبب تضعیف و بروز اشکالات اساسی در مدیریت محلی آب و فرسایش مدیریت و سنت‌های محلی ناظر بر اداره آب و لذا مقدمه‌ای برای ایجاد تقابل بهره‌برداران و حقابه‌داران بیان شده و تا امروز نیز به زعم برخی متخصصان، جایگزین شایسته‌ای برای نظام و مدیریت محلی منابع آب فراهم نگردیده است.

اصلاح نمودار وزارت آب و برق و
شکل‌گیری معاونت امور آب در سال ۱۳۴۷

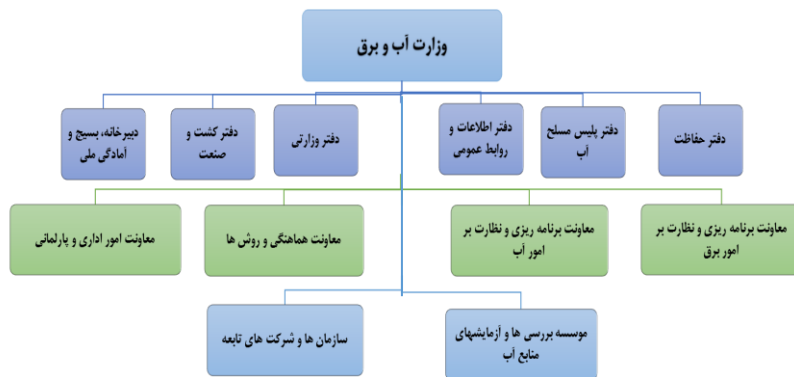
۴- تأسیس وزارت نیرو-۱۳۵۳

با مطرح شدن بحث "انرژی اتمی" در کشور مقرر گردید وظیفه انرژی‌های تجدیدپذیر به وزارت آب و برق ملحق شود. این امر مقدمات تغییر "وزارت آب و برق" به "وزارت نیرو" با هدف انجام کلیه امور آب و برق و انرژی تجدیدپذیر را فراهم آورد. بر اساس این رویکرد، «قانون تأسیس وزارت نیرو» در سال ۱۳۵۳ به تصویب رسید که هدف آن حداکثر نمودن استفاده از منابع انرژی و آب کشور و همچنین تهیه و تأمین انرژی و آب برای انواع مصارف عمومی عنوان شد. با تأسیس این وزارتخانه تمامی اختیارات "وزارت آب و برق" به آن منتقل شد و بر اساس ماده ۸ این قانون، "شرکت ملی نفت ایران" موظف شد که برنامه‌های تولید، پالایش و توزیع نفت و گاز را در اختیار وزارت نیرو قرار دهد و وزارت نیرو به عنوان هماهنگ‌کننده برنامه‌های مزبور با برنامه‌های سایر منابع انرژی تعیین گردید. همچنین بر اساس ماده ۹ قانون مزبور "سازمان انرژی اتمی ایران" از سازمان‌های زیرمجموعه وزارت نیرو محسوب شد که پس از پیروزی انقلاب اسلامی و توجه به سیاست توسعه و ضرورت استفاده گسترده از انرژی اتمی، "سازمان انرژی اتمی" مستقل و از وزارت نیرو منفک گردید.

تأسیس وزارت نیرو - (ادامه)

از نکات ویژه این قانون، مجاز نمودن وزارت نیرو جهت ایجاد شرکت‌ها و سازمان‌های تحقیقاتی و آموزشی مورد نیاز برای انجام وظایف مقرر در این قانون، با تصویب هیئت وزیران بود. در خردادماه ۱۳۵۲ به موجب "قانون اصلاح قانون تأسیس وزارت نیرو" برخی اصلاحات در قانون تأسیس اعمال و به تصویب مجلسین رسید.

بطور کلی در تشکیل وزارت نیرو، بیشتر سازماندهی مباحث انرژی و ایجاد شرایط استفاده حداکثری از منابع انرژی با مدیریت وزارت نیرو هدف بوده است. ساختار کلی وزارت نیرو و جایگاه بخش آب در این وزارتخانه در سال ۱۳۵۳ مطابق شکل روبرو بوده است.

نمودار وزارت نیرو در سال ۱۳۵۳

دوره دوم:

توسعه نهادی مدیریت بخش آب

۱. لایحه قانونی تغییرات وظایف وزارت نیرو + تفکیک فعالیت‌های آب و برق - ۱۳۵۹
۲. تصویب قانون توزیع عادلانه آب
۳. تصویب قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب
۴. شکل‌گیری مدیریت‌های امور آب در استان‌ها

۱- لایحه قانونی تغییرات وظایف وزارت نیرو + تفکیک فعالیت‌های آب و برق - ۱۳۵۹

با پیروزی انقلاب اسلامی، سیاست دولت جدید بر آن قرار گرفت که تغییرات قابل توجهی را در وظایف وزارت نیرو ایجاد نماید. در سال ۱۳۵۹ "لایحه قانونی راجع به تغییرات وظایف وزارت نیرو" از سوی شورای انقلاب تصویب گردید. در لایحه مزبور، اداره امور آب شرب شهرها به عهده استانداری و یا شهرداری‌های مربوط محول شد و مقرر گردید آن قسمت از تشکیلات آب منطقه‌ای که عهده‌دار این وظیفه است، به شهرداری یا استانداری ذیربط منتقل گردد و همچنین اداره امور شبکه و توزیع آب شهری مناطقی که توسط وزارت نیرو اداره می‌شود به عهده شهرداری‌های ذیربط طی مدت مناسب محول گردد، اما این مقررات عملی نشد تا اینکه در سال ۱۳۶۱ قانون توزیع عادلانه آب تصویب گردید.

در این مقطع، فعالیت‌های آب و برق نیز از یکدیگر منفک و ساختار شرکت‌های آب و برق منطقه‌ای دستخوش تغییراتی گردید که متعاقب آن، در پاره‌ای از شرکت‌ها رعایت اصل تطابق نسبی محدوده فعالیت‌های شرکت با حوضه‌های آبریز که از مشخصه‌های اصلی و اساسی در سازماندهی سازمان‌های آب منطقه‌ای بود، خدشه‌دار شد.

لایحه قانونی تغییرات وظایف وزارت نیرو + تفکیک فعالیت‌های آب و برق – (ادامه)

عناوین شرکت‌های آب منطقه‌ای پس از اجرای لایحه قانونی راجع به تغییرات وظایف وزارت نیرو

ردیف	نام شرکت	ردیف	نام شرکت
۱	آب منطقه‌ای تهران	۹	آب منطقه‌ای سیستان و بلوچستان
۲	آب منطقه‌ای فارس	۱۰	آب منطقه‌ای غرب
۳	آب منطقه‌ای کرمان	۱۱	آب منطقه‌ای هرمزگان
۴	آب منطقه‌ای گیلان	۱۲	آب منطقه‌ای اصفهان
۵	آب منطقه‌ای مازندران و گلستان	۱۳	آب منطقه‌ای یزد
۶	آب منطقه‌ای خراسان	۱۴	سازمان آب و برق خوزستان
۷	آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی و اردبیل	۱۵	آب استان زنجان (۱۳۷۱)
۸	آب منطقه‌ای آذربایجان غربی	۱۶	توسعه منابع آب و خاک سیستان (۱۳۸۲)

- دو شرکت ردیف ۱۵ و ۱۶ بعدها در چارچوب برخی تصمیمات شکل گرفتند.

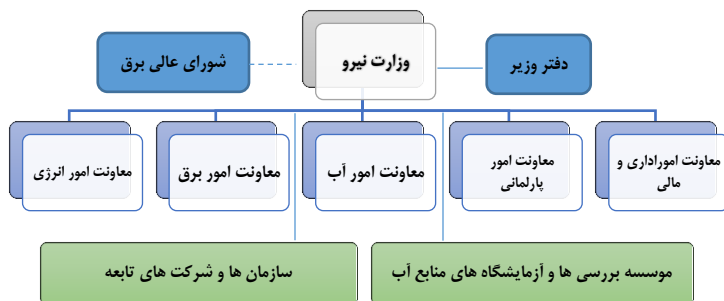
۲- تصویب قانون توزیع عادلانه آب- ۱۳۶۱

در سال ۱۳۶۱ "قانون توزیع عادلانه آب" با تغییراتی در "قانون آب و نحوه ملی شدن آن" به تصویب رسید و تا حدود زیادی ابهامات و حدود اختیارات بخش آب به عنوان یکی از اساسی‌ترین وظایف وزارت نیرو که همواره با چالش عمومی روبرو بود، مشخص شد. در این قانون وضعیت چگونگی بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و حتی فاضلاب تشریح و هدفمند شد و تخصیص و اجازه بهره‌برداری از منابع عمومی آب برای مصارف شرب، کشاورزی، صنعت و سایر موارد منحصراً به وزارت نیرو داده شد.

همچنین به وزارت نیرو اجازه داده شد که سازمان‌ها و شرکت‌های آب منطقه‌ای را به صورت شرکت بازرگانی، رأساً یا با مشارکت سازمان‌های دولتی دیگر یا شرکت‌هایی که با سرمایه دولت تشکیل شده‌اند، ایجاد کند و از این شرایط برای تغییر وضعیت شرکت‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات خود استفاده کند. به این ترتیب اداره شرکت‌های آب منطقه‌ای زیر نظر وزارت نیرو صورت گرفته و مدیریت این شرکت‌ها همچنان در حیطه مدیریت دولتی تداوم یافت.

تصویب قانون توزیع عادلانه آب – (ادامه)

هر چند با تصویب این قانون و شفاف‌شدن حدود اختیارات و چگونگی حفاظت و بهره‌برداری از منابع آب و حتی فاضلاب، ضرورت داشت ساختار تشکیلاتی بخش آب متناسب با تحقق اهداف این قانون تغییر کند و ساختار تشکیلات مناسب بخش آب طرح‌ریزی شود، اما این ساختار در این مقطع تغییر چندانی نداشت و در حد تغییرات جزئی با عنوان معاونت امور آب در وزارت نیرو استمرار یافت.

ساختار وزارت نیرو در سال ۱۳۶۱

۳- تصویب قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب - ۱۳۶۹

در سال ۱۳۶۶، موضوع ایجاد شرکت‌های مستقلی به نام "شرکت‌های آب و فاضلاب" توسط وزارت نیرو با مشارکت شهرداری‌ها و بخش خصوصی در قالب یک لایحه قانونی به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد. همزمان با پایان یافتن جنگ هشت ساله تحمیلی عراق علیه کشور ایران (۱۳۶۷)، بازسازی و اجرای طرح‌های عمرانی، شدت بیشتری گرفت و دولت و مجلس شورای اسلامی توجه خود را به تصویب قوانین و اجرای طرح‌های عمرانی معطوف داشتند. از سوی دیگر در وزارت نیرو با فعال شدن رسیدگی به مسائل آب و فاضلاب شهرها و توجه به وضعیت بهداشت محیط شهرها و الزام و ضرورت جمع‌آوری، انتقال و ساماندهی فاضلاب و تأسیسات آب‌رسانی شهرها و واحدهای صنعتی، ضرورت تصویب قوانین لازم در این زمینه به وجود آمد. در این راستا طرح تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب با اهتمام اعضای کمیسیون نیرو در مجلس شورای اسلامی تهیه و در سال ۱۳۶۹ در قالب "قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب" تصویب شد. به استناد ماده ۱۷ این قانون در سال ۱۳۷۰، اساسنامه "شرکت سهامی خدمات مهندسی آب" اصلاح و با تغییر عنوان، "شرکت سهامی مهندسی آب و فاضلاب کشور" تشکیل گردید و معاون وزیر نیرو در امور آب و فاضلاب شهری، به عنوان مدیر عامل و رییس هیئت مدیره شرکت تعیین شد.

۴- شکل‌گیری مدیریت‌های امور آب در استان‌ها - ۱۳۷۲

در سال ۱۳۷۲ موضوع استقلال امور آب استان‌ها در شرکت‌های چند استانی با پیگیری مقامات و نمایندگان مجلس مواجه بود. در این راستا با توجه به بررسی‌های به عمل آمده توسط وزارت نیرو و با در نظر داشتن رسیدگی به درخواست‌ها، اجرای سیاست‌های شورای عالی اداری، تکالیف برنامه توسعه و در راستای اصل عدم تمرکز و تقویت واحدهای اجرایی و منطقه‌ای و تسریع در پاسخگویی به مراجعین و تسهیل در انجام وظایف محوله و همچنین رعایت محدوده‌های حوضه‌های آبریز، نسبت به تفکیک وظایف اجرایی امور آب در استان‌ها و انتصاب و صدور احکام مدیران کل "مدیریت‌های امور آب استان‌ها" اقدام نمود.

هر چند این اقدام در پاسخگویی به مقامات و ارگان‌های مستقر در استان‌ها و کاهش فشارها برای تشکیل و ایجاد شرکت‌های مستقل آب در استان‌ها و نیز تداوم حفظ محدوده‌های حوضه‌های آبریز و تفکیک فعالیت‌های اجرایی از برنامه‌ریزی صورت پذیرفت، اما به علت فقدان قوانین و مقررات لازم جهت جاری نمودن اختیارات مذکور، وظایف محوله به کندی صورت می‌پذیرفت و بعضاً نمی‌توانست مورد اجرا قرار گیرد.

شکل‌گیری مدیریت‌های امور آب در استان‌ها – (ادامه)

مجموعه‌ای از مسایل که پیشبرد کارها و تحقق برخی از درخواست‌ها را با مشکل مواجه کرده بود، موجب شد نمایندگان و مقامات و ارگان‌های استانی، همچنان خواهان ساختاری مناسب در قالب شرکت‌های آب مستقل در هر استان باشند. ضمن آنکه تشکیل شوراهای برنامه‌ریزی و توسعه هر استان و تعریف نمایندگان بخش آب به عنوان یکی از ارکان اصلی شوراهای مذکور جهت تدوین و سیاست‌گذاری برنامه‌های استانی، پیگیری تشکیل شرکت‌های آب در هر استان و تجدید ساختار سازمانی موجود را تشدید نمود و چنانکه در ادامه مورد اشاره قرار خواهد گرفت، در نهایت به تشکیل شرکت‌های آب استانی انجامید.

دوره سوم:

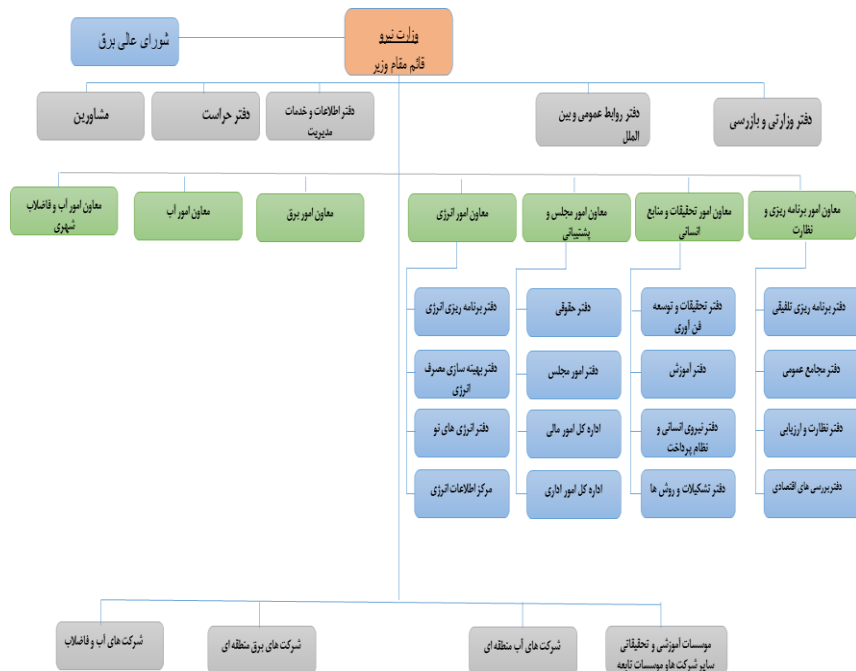
ارتقای ساختارهای بخش آب

۱. تشکیل سازمان مدیریت منابع آب
۲. ایجاد شورای عالی آب
۳. تشکیل شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران
۴. تصویب قانون تبدیل ادارات آب استان ها به شرکت های آب منطقه ای
۵. تفکیک سطوح سیاست گذاری و تصدی در وزارت نیرو
۶. تصویب قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور
۷. اصلاح اساسنامه شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

۱- تشکیل سازمان مدیریت منابع آب ایران -۱۳۷۵

در سال ۱۳۷۵، شورای عالی اداری، بنا به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان امور اداری و استخدامی کشور به منظور نیل به اهداف برنامه دوم توسعه کشور در بخش نظام اداری و اجرایی مبنی بر محدود کردن منطقی مراجع تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری و برقراری ارتباط بین مراجع مذکور به صورت یک مجموعه و با رعایت تجانس و عدم تکرار و تداخل وظایف و مسئولیت‌ها، تنظیم گستره منطقی تشکیلات در جهت ایجاد پوشش سازمانی لازم در ارایه خدمات و همچنین در راستای ضرورت تقلیل هزینه‌ها و سوق دادن دستگاه به سوی ایفای وظایف مربوط به اعمال حاکمیت دولت و نیز در جهت اصلاح و بهسازی و تجدید تشکیلات دولت و فراهم نمودن موجبات استفاده بهینه از امکانات و منابع و منطقی کردن ساختار سازمانی وزارت نیرو، با موضوع انتقال وظایف معاونت امور آب وزارت نیرو به "سازمان تحقیقات و منابع آب" و تغییر عنوان سازمان مذکور به "سازمان مدیریت منابع آب ایران" موافقت نمود. همچنین مدیرعامل سازمان، به عنوان معاون وزیر نیرو در امور آب تعیین شد.

تشکیل سازمان مدیریت منابع آب ایران - (ادامه)

ساختار وزارت نیرو در سال ۱۳۷۷

بر اساس اصلاحات اساسنامه، هدف سازمان، "اعمال و اجرای سیاست ها و تدابیر وزارت نیرو در امور آب" اعلام گردید. تشکیلات سازمان نیز پس از تصویب در مجمع عمومی مورد بازنگری و تصویب قرار گرفت و معاونت آب نیز در تشکیلات وزارت نیرو حذف شد. اقدام مزبور، به منزله حذف وظایف حاکمیتی تلقی گردید و مورد ابراد نهادهای نظارتی قرار گرفت و بدین لحاظ در سال ۱۳۷۷ مجدداً عناوین واحدها بدون واحد تحت سرپرستی در ساختار وزارت نیرو ملحوظ شد تا بدین ترتیب انجام اقدامات سیاست گذاری و برنامه ریزی استراتژیک و حاکمیتی از طریق وزارت نیرو مورد تأکید قرار گیرد.

۲- ایجاد شورای عالی آب- ۱۳۷۹

در سال ۱۳۴۷ با اصلاحاتی که در ساختار وزارت آب و برق صورت پذیرفت، نهادهایی با عنوان شورای عالی آب و شورای عالی برق تحت مدیریت این وزارتخانه و پیشینی آن در نمودار تشکیلاتی تعریف گردید. پس از تصویب لایحه قانونی تغییرات وزارت نیرو در سال ۱۳۵۹ و ایجاد برخی تغییرات در مدیریت فعالیت‌های بخش آب، ساختار وزارت نیرو در سال ۱۳۶۱ بازبینی و اصلاح شد که در نمودار تشکیلات مزبور و در ادامه و سال‌های پس از آن، شورای عالی آب در نمودارهای ساختار وزارت نیرو حذف شد. تا اینکه در سال ۱۳۷۹ و به منظور هماهنگی سیاست‌گذاری در زمینه تأمین، توزیع و مصرف آب کشور، شورای عالی آب کشور زیر نظر رئیس جمهور در اجرای ماده ۱۰ قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی تعریف شد. با وجود تصویب برگزاری جلسات منظم حداقل هر سه ماه یکبار در اولین جلسه شورا، پس از آن برگزاری جلسات شورا در مقاطع مختلف متوقف شد.

از ابتدای دولت یازدهم، مجدداً این شورا فعال گردید و در حال حاضر این جلسات در مقاطع زمانی مربوطه در دفتر معاون اول محترم رئیس جمهور برگزار می‌گردد. این شورا می‌تواند نقش مهمی در هماهنگی‌های بین‌بخشی و فرابخشی حوزه آب داشته باشد.

۳- شکل گیری شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران - ۱۳۸۱

مهمترین اصلاحات ساختاری این دوره در جریان برنامه سوم رقم خورد. به استناد ماده ۴ قانون برنامه سوم توسعه مبنی بر ساماندهی و استفاده مطلوب از امکانات شرکت‌های دولتی و افزایش بازدهی و بهره‌وری و اداره مطلوب شرکت‌هایی که ضروری است در بخش دولتی باقی بمانند و همچنین فراهم نمودن زمینه واگذاری شرکت‌هایی که ادامه فعالیت آنها در بخش دولتی غیر ضروری بود، به بخش غیر دولتی، به دولت اجازه داده شد نسبت به واگذاری، انحلال، ادغام و تجدید سازمان شرکت‌های دولتی، اصلاح و تصویب اساسنامه شرکت‌ها، تصویب آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی اقدام نماید. طبق قانون مذکور، مقرر گردید که شرکت‌های دولتی در قالب شرکت‌های مادر تخصصی سازماندهی شده و زیر نظر وزارتخانه ذیربط در چارچوب اساسنامه مربوط اداره شوند.

در سال ۱۳۸۰ هیئت محترم وزیران به استناد ماده قانونی مزبور، تغییر سازمان مدیریت منابع آب ایران به "شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران" را تصویب و شرکت‌های زیرمجموعه این شرکت مادر تخصصی نیز تعیین شدند. اساسنامه شرکت مادر تخصصی نیز در سال ۱۳۸۱ توسط هیئت محترم وزیران تصویب و ابلاغ شد. هدف از تشکیل شرکت مادر تخصصی مزبور هدایت و راهبری فنی، اداری، مالی و حقوقی شرکت‌های زیرمجموعه تعیین و رئیس هیئت مدیره شرکت مادر تخصصی، ریاست مجمع عمومی شرکت‌های زیرمجموعه را عهده‌دار گردید.

۴- تصویب قانون تبدیل ادارات کل امور آب استان‌ها به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان- ۱۳۸۳

چنانکه گفته شد از سال ۱۳۷۵ اقدامات اساسی و بنیادی در رابطه با ساماندهی مدیریت بخش آب صورت پذیرفت و تشکیلات جدید شرکت‌های آب تهیه و ابلاغ شد، اما چالش‌ها و مشکلات موجود و فقدان قوانین و مقررات لازم جهت اجرای وظایف در چارچوب اختیارات تفویض شده به ادارات کل استان‌ها، باعث شد وظایف محوله به کندی صورت پذیرفته یا بعضاً نتواند مورد اجرا قرار گیرد که این امر موجب شد نمایندگان و مقامات و ارگان‌های استانی، همچنان خواهان ساختاری مناسب در قالب شرکت‌های آب مستقل در هر استان باشند و همانطور که مطرح شد تشکیل شوراهای برنامه‌ریزی و توسعه هر استان و شرکت نمایندگان بخش آب به عنوان یکی از ارکان اصلی شوراهای مذکور جهت تدوین و سیاست‌گذاری برنامه‌های استانی نیاز به تشکیل شرکت‌های آب در هر استان و تجدید ساختار سازمانی موجود را تشدید نمود. بر این اساس در سال ۱۳۸۳، در راستای اصل عدم تمرکز و تسهیل در پاسخگویی به ارباب‌رجوع و قانونمند نمودن اختیارات و مسئولیت‌های ادارات کل امور آب استان‌ها و اهمیت دادن نقش مشارکت مردم و سازمان‌های محلی در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی و...، لایحه (ماده واحده قانونی) تبدیل ادارات کل امور آب استان‌ها در شرکت‌هایی که بیش از یک استان را دربرمی‌گیرند به شرکت آب منطقه‌ای استان ذیربط، در مجلس شورای اسلامی تصویب شد.

تصویب قانون تبدیل ادارات کل امور آب استان‌ها به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان – (ادامه)

تشکیل این شرکت‌ها با رعایت عهده‌دار بودن وزارت نیرو در امور حاکمیت از قبیل مدیریت حوضه آبریز، مطالعات جامع منابع آب، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی توسعه منابع آب، تخصیص و تسهیم بخش‌های مختلف مصرف آب، انتقال میان حوضه‌ای و تعیین ارزش اقتصادی آب بود. به دنبال آن نیز اساسنامه شرکت‌های مذکور در سال ۱۳۸۴ به تصویب هیئت وزیران رسید و به این ترتیب هر استان دارای یک شرکت مستقل گردید.

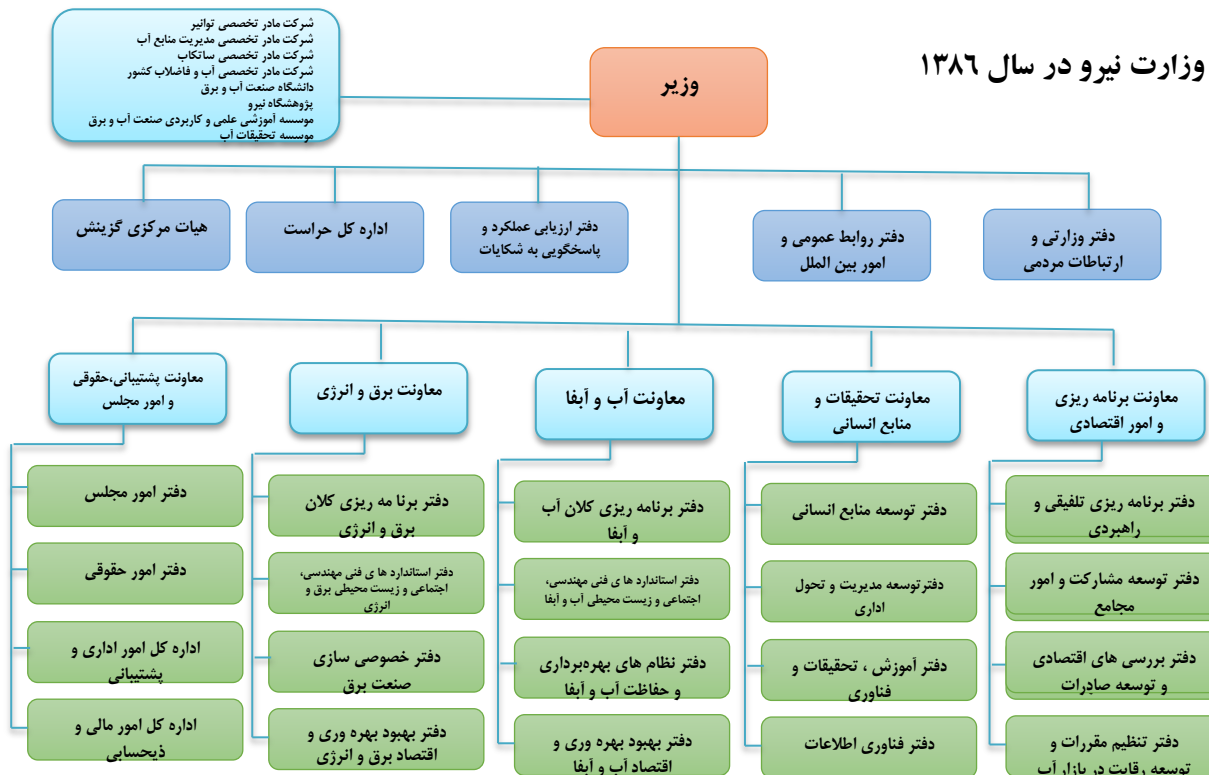
با اینکه شرایط مطروحه زمینه اصلاح مدیریت بخش آب و تصویب "قانون تبدیل ادارات کل امور آب استان‌ها به شرکت‌های آب منطقه‌ای استان" را فراهم آورد اما بعد از آن، عدم توجه کافی به نقش تعریف شده برای وزارت نیرو در مدیریت حوضه آبریز و تدوین و استقرار ساختار و الزامات و فرایندهای عملیاتی نمودن رویکرد مزبور، خود موجب بروز برخی از مشکلات و چالش‌های اساسی و جدی به ویژه در زمینه مدیریت حوضه‌های آبریز و منازعات آبی استان‌ها شد که ضرورت توجه به این مسأله را بیش از پیش تبیین می‌نماید.

۵- تفکیک سطوح سیاست‌گذاری و تصدی در وزارت نیرو - ۱۳۸۵

پس از تحولات ناشی از اصلاحات ساختاری و ساماندهی شرکت‌های دولتی در چارچوب تکالیف برنامه سوم توسعه با هدف واگذاری امور تصدی به بخش غیردولتی و همچنین تصویب اساسنامه و استقرار شرکت‌های مادر تخصصی، در سال ۱۳۸۵، موضوع اصلاح ساختار وزارت نیرو و ساماندهی فعالیت‌های سیاست‌گذاری و حاکمیتی صنعت آب و برق نیز مطرح گردید. بر این اساس با توجه به تعاریف صورت پذیرفته از وظایف حاکمیت و تصدی در قوانین مربوطه از جمله قانون سیاست‌های اصل ۴۴ و برداشتی که از نحوه تحقق این مواد شد، ساماندهی فعالیت‌های تصدی در شرکت‌های مادر تخصصی و زیرمجموعه و انتقال وظایف حاکمیت به وزارتخانه که تا این مقطع در یک سطح ساختاری تحت مدیریت شرکت‌های ذیل وزارت نیرو و بطور خاص برای بخش آب در شرکت مدیریت منابع آب ایران و شرکت مهندسی آب و فاضلاب و با توجه به تعریف مدیرعامل شرکت‌ها در حکم معاون وزیر نیرو صورت می‌پذیرفت، انجام شد.

تفکیک سطوح سیاست گذاری و تصدی در وزارت نیرو – (ادامه)

ساختار وزارت نیرو در سال ۱۳۸۶

تفکیک سطوح سیاست گذاری و تصدی در وزارت نیرو - ۱۳۸۵ - (ادامه)

اقدامات صورت گرفته، هرچند با هدف ساماندهی فعالیت‌ها و ایجاد نظام ساختاری و مدیریت مبتنی بر حاکمیت و تصدی در بخش آب انجام گردید، با این حال با توجه به عدم تعریف مناسب سطوح مربوطه بر مبنای مدیریت به هم پیوسته و انطباق با اصول مدیریت حوضه‌های آبریز، زمینه بروز ابهامات روزافزون در نقش و مسئولیت هر یک از سطوح به ویژه سطوح سیاست‌گذاری و راهبری شرکت مادر تخصصی و تفکیک نقش و مسئولیت‌های مربوطه در این دو سطح فراهم گردید.

بر این اساس مطالعات و بررسی‌های متعددی برای اصلاح این ابهامات صورت گرفت که از جمله آن می‌توان به تعریف رویکردهایی از جمله اصلاح ساختار شرکت مادر تخصصی منابع آب ایران در قالب ایجاد مدیریت حوضه‌ای اشاره داشت که با توجه به عدم همگرایی در نظرات متخصصان این بخش، اصلاحات ساختاری به تعریف و تبیین فرایندهای کاری و هماهنگی این سطوح یا تعریف سازوکارهایی نظیر شورای هماهنگی یا کارگروه‌های رودخانه‌ها محدود شد که عملاً چالش ابهام در مسئولیت‌ها و حصول به اهداف مدیریت به هم پیوسته منابع آب را همچنان به همراه داشت.

۶- تصویب قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - ۱۳۹۵ - (ادامه)

هرچند در طی سال‌های اخیر ثبات نسبی در سازمان‌ها و مدیریت بخش آب پدید آمد اما ظهور و پررنگ شدن برخی چالش‌ها به ویژه در مباحث خشکسالی و مسایل تخصیص آب، ضرورت اداره آب کشور با تمرکز ویژه بر مدیریت غیرسازه‌ای، مدیریت مصارف و تقاضاهای آب با ملاحظات اجتماعی و نیز مدیریت حوضه‌های آبریز و استفاده مجدد از منابع آبی در چارچوب مدیریت پساب‌ها را به صورت جدی مطرح نمود.

در سال ۱۳۹۵ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. ماده ۲۷ این قانون در رابطه با سازماندهی تشکیلات بخش آب کشور می‌باشد و مقرر نموده که به منظور مدیریت جامع (به هم پیوسته) و توسعه پایدار منابع آب در کشور وزارت نیرو مکلف است تشکیلات ستاد آب کشور را بر مبنای حوضه‌های آبریز اصلی و در چارچوب موارد زیر، تجدید سازمان نماید.

۱- شرکت‌های آب منطقه‌ای استانی با هدف حفاظت و بهره‌برداری منابع آب کماکان به قوت خود باقی می‌مانند.

۲- آیین‌نامه اجرایی این بند، ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون، به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های نیرو، جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت و سازمان حفاظت محیط‌زیست تهیه می‌شود و پس از تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

تصویب قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - ۱۳۹۵ - (ادامه)

در راستای سیاست‌های مدیریت به هم پیوسته منابع آب کشور و سازماندهی ساختارهای حوضه‌ای، تشکیلات سازمانی شرکت مادر تخصصی منابع آب با رویکرد ایجاد معاونت‌های حوضه‌های آبریز اصلی کشور طراحی و پس از تأیید امور ساختارهای معاونت وقت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور در اسفندماه سال ۱۳۹۱ در مرحله اجرا قرار گرفت که این ساختار با توجه به بروز ناهماهنگی‌هایی در مدیریت و انطباق با ساختارهای شرکت‌های زیرمجموعه استانی مجدداً در قالب ساختار وظیفه‌ای سازمان داده شده است.

هرچند اقدامات مربوط به اصلاح تشکیلات ستاد آب کشور و اجرای ماده قانونی مذکور در مراحل مختلف از سوی وزارت نیرو دنبال گردید و مطالعاتی نیز در این خصوص به انجام رسید و موضوعات در جلسات متعدد شورای امور آب وزارت نیرو مورد بررسی قرار گرفت، با این حال تا سال ۱۳۹۸، اصلاحات ساختاری مشخصی در تشکیلات آب کشور مورد جمع‌بندی قرار نگرفت. از اقدامات قابل توجه در این دوره، ایجاد شورای هماهنگی مدیریت حوضه آبریز در سال ۱۳۹۲ در وزارت نیرو بود که فعالیت و رویکرد این شورا در ادامه به تصویب و ایجاد کارگروه احیای رودخانه زاینده‌رود در سال ۱۳۹۷ و نیز ایجاد کارگروه ساماندهی کمی و کیفی رودخانه کارون بزرگ در سال ۱۳۹۸ منجر گردید.

وجود برخی ابهامات و عدم شفافیت مرجع مسئول و تصمیم گیر در بخش آب کشور که عمده‌تاً به علت تفکیک وظایف و ساختار معاونت ستادی و شرکت مادر تخصصی بود، مدیریت و ایفای مسئولیت‌های این بخش را با توجه به سطوح مدیریتی و سازماندهی تعریف شده همواره با چالش‌های جدی روبرو نمود که هرچند با تعریف برخی فرایندهای کاری و تبیین حیطه اختیارات و هماهنگی‌ها سعی شد تا این مسائل بطور موقت حل و فصل شود، با این حال ضرورت انجام یک اصلاح ساختاری جدی همواره مطرح بوده که به دلیل برخی ضوابط محدودکننده این اقدام صورت نپذیرفت. بر این اساس، با توجه به فرصت بازنگری ساختار که در اجرای برخی تکالیف قانونی به ویژه ماده ۲۷ احکام دائمی برنامه‌های توسعه فراهم گردیده است، ایجاد تحولات در سطوح مدیریت و سازمان آب با رویکرد مدیریت به هم پیوسته آب و سازماندهی بخش آب کشور بر مبنای حوضه‌های اصلی آبریز در دستور کار قرار گرفت و ابعاد مختلف موضوع بررسی گردید.

همزمان و در راستای رفع برخی موازی کاری‌ها و بوروکراسی‌های زائد و نزدیک نمودن حوزه سیاست‌گذاری و مدیریت کلان بخش آب، در ابتدای سال ۱۳۹۹ با هدف ارتقای کارآمدی بخش آب کشور، اعمال سیاست‌های منسجم و یکپارچه برای راهبری و هدایت صنعت آب و ایجاد وحدت رویه برای اعمال سیاست‌های مذکور، اساسنامه شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران در جلسه هیئت دولت اصلاح شد تا زمینه یکپارچگی معاونت و شرکت مادر تخصصی فراهم شود و در ادامه، تجدید ساختار بخش آب با محوریت توسعه مدیریت حوضه‌های آبریز پیگیری گردد.

بررسی مهم‌ترین تحولات ساختاری بخش آب:

علل و اهداف شکل‌گیری

و دلایل عدم تحقق اهداف اولیه و یا ایجاد مشکلات بعدی

۱. تشکیل وزات آب و برق و شرکت‌های آب و برق
۲. تأسیس وزارت نیرو
۳. تصویب قانون توزیع عادلانه آب
۴. تفکیک وظایف اجرایی امور آب در استان‌ها و انتصاب مدیران کل امور آب استان‌ها
۵. تشکیل سازمان مدیریت منابع آب ایران و در ادامه، تغییر به شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران
۶. تصویب قانون تبدیل ادارات کل امور آب به شرکت آب منطقه‌ای
۷. تشکیل شورای عالی آب
۸. تفکیک سطوح سیاست‌گذاری و تصدی بخش آب

۱- تأسیس وزارت آب و برق و به دنبال آن تشکیل شرکت های آب و برق

اهداف:

- اجرای قانون آب و نحوه ملی شدن آن و قانون برق ایران و سایر قوانین و آیین نامه های موضوعه
- کاهش تضادها و افزایش نظارت و اجرای اصل حاکمیت دولت
- وحدت مدیریت در فعالیت های آب و برق
- ایجاد هماهنگی و یکپارچگی در دستگاه های متولی امور

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- هرچند اهداف اولیه تحقق یافت اما مشکلات دیگری بروز پیدا کرد از جمله:
- تضعیف و بروز مشکلات اساسی مدیریت محلی آب به دلیل تقارن شکل گیری شرکت های منطقه ای با اصلاحات ارضی
- از بین رفتن و تضعیف مدیریت و نقش های محلی ناظر بر اداره آب
- فراهم شدن شرایط برای تقابل دولت، بهره برداران و حقه داران

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- تغییر نگاه پس از انقلاب و تصویب لایحه قانون راجع به تغییرات وظایف وزارت نیرو-۱۳۵۹
- جدا شدن سازمان انرژی اتمی از وزارت نیرو
- بی‌اختیار شدن وزارت نیرو در مدیریت کلان و بین‌بخشی انرژی کشور
- واگذاری تأمین و توزیع آب آشامیدنی به استانداری‌ها و شهرداری‌ها
- واگذاری ادارات آبیاری و تشکیلات مربوطه به وزارت کشاورزی و عمران روستایی
- تفکیک شرکت‌های آب و برق در داخل وزارت نیرو و تشکیل شرکت‌های آب منطقه‌ای غیرمنطبق بر حوضه‌های آبریز

اهداف:

- تمرکز امور مربوطه به انرژی در وزارت نیرو
- الحاق انرژی اتمی به وزارت نیرو
- پرداختن به انرژی‌های تجدیدپذیر
- حداکثر نمودن استفاده از منابع آب و انرژی
- تأمین و پاسخگویی به نیازهای انرژی کشور
- ایفای نقش به عنوان هماهنگ‌کننده برنامه‌های تولید، پالایش و توزیع نفت و گاز

اهداف:

- روشن شدن اختیارات انحصاری وزارت نیرو در تخصیص و اجازه بهره‌برداری از منابع عمومی برای مصارف شرب، کشاورزی، صنعت و غیره ...
- تشریح و هدفمندشدن چگونگی بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب و حتی فاضلاب

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- افزایش شرکت‌های آب منطقه‌ای و شکسته شدن مرزهای حوضه آبریز در سازماندهی شرکت‌های آب
- اگرچه به وزارت نیرو برای ایجاد شرکت‌ها اختیاراتی داده شد اما ساختارها و سازوکارهای تحقق اهداف مدیریت آب از جمله شکل‌گیری سازمان‌های حوضه آبریز به درستی میسر نشده بود و عملاً زمینه‌های شکل‌گیری و توسعه شرکت‌های غیرحوضه‌ای را فراهم کرد. همچنین از منظر حکمرانی آب صرفاً به تشکیل معاونت امور آب در وزارت نیرو انجامید

اهداف:

- اجرای سیاست‌های شورای عالی اداری و تکالیف برنامه توسعه و رویکرد تمرکززدایی
- پاسخگویی به انتظار مقامات و نمایندگان برای واگذاری اختیار به استان‌ها
- تقویت واحدهای اجرایی و محلی و تسریع در پاسخگویی به مراجعین
- تسهیل در انجام وظایف محوله

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- به دلیل نبودن ضوابط و مقررات لازم برای اعطای اختیارات، انجام وظایف محوله به کندی صورت می‌پذیرفت
- نمایندگان و مقامات استانی، خواهان ساختار مستقل در استان خود بودند

۵- تشکیل سازمان مدیریت منابع آب ایران و در ادامه، تغییر به شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

اهداف:

- ایجاد مرجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری بخش آب
- اعمال مناسب حاکمیت دولت
- انتقال و تمرکز وظایف معاونت آب وزارت نیرو در ستاد سازمان
- مدیریت مناسب شرکت‌ها و امور مربوطه
- سازماندهی و استفاده مطلوب از امکانات شرکت‌های دولتی
- افزایش بازدهی و بهره‌وری
- فراهم نمودن زمینه واگذاری شرکت‌هایی که تکالیف آن‌ها در بخش دولتی غیرضروری بود

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- ایراد به این تغییرات و انتقال کلیه وظایف به سازمان که به منزله حذف وظایف حاکمیتی از ستاد تلقی گردید
- در سال ۱۳۷۷ مجدداً عنوان معاونت امور آب در وزارت نیرو ایجاد گردید
- ضعف در تعریف وظایف سیاست‌گذاری و تصدی
- موازی‌کاری بین ستاد و شرکت مادر تخصصی

۶- تصویب قانون تبدیل ادارات کل امور آب به شرکت آب منطقه‌ای

اهداف:

- قانونمند نمودن اختیارات و مسئولیت‌های ادارات کل آب استان‌ها
- ایجاد تناسب در توزیع فعالیت‌ها و مأموریت‌ها
- پررنگ کردن نقش سازمان‌های محلی در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌ها
- رعایت عهده‌دار بودن وزارت نیرو در امور حاکمیت از قبیل مدیریت حوضه آبریز، مطالعات جامع منابع آب، قانون‌گذاری، تخصیص و انتقال بین حوضه‌ای

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- توجه ناکافی به نقش تعریف شده وزارت نیرو در مدیریت حوضه‌های آبریز
- ضعف در تدوین و استقرار ساختار مناسب
- ضعف در تعیین الزامات و فرایندهای عملیاتی نمودن رویکرد مزبور
- ابهام در حدود اختیارات و وظایف شرکت‌ها
- غفلت از استقرار مناسب مدیریت حوضه‌ای
- تمرکزگرایی در سطح شرکت مدیریت منابع آب ایران

اهداف:

- هماهنگی سیاست‌گذاری در زمینه تأمین، توزیع و مصرف آب
- توسعه همکاری بین‌بخشی در مدیریت آب
- پرداختن به مسایل آب در بالاترین سطوح (زیر نظر رئیس جمهور)

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- برگزاری نامنظم و حتی توقف برگزاری جلسات در برخی مقاطع
- پیگیری رویکردهای بخشی، از سوی برخی اعضا و ضعف در همکاری و هماهنگی بین‌بخشی
- ضعف در جاری‌سازی تصمیمات و ضمانت اجرایی مصوبات
- ضعف در ایفای نقش حکمرانی آب

اهداف:

- تمرکز وظایف حاکمیتی و سیاست گذاری در ستاد وزارت نیرو
- ساماندهی فعالیت های تصدی در شرکت های مادر تخصصی و زیرمجموعه
- تلفیق معاون آب و معاون آب و فاضلاب وزارت نیرو برای هماهنگی بیشتر
- افزایش نقش دولت در سیاست گذاری، برنامه ریزی و نظارت
- فراهم نمودن زمینه اجرای قانون اصل ۴۴

دلایل عدم تحقق اهداف و ایجاد مشکلات بعدی:

- عدم تعریف مرز شفاف و دقیق بین وظایف حاکمیت و تصدی
- بروز موازی کاری و دوباره کاری در فعالیت ها و فرایندها
- بروز تعارض بین ستاد و شرکت های مادر
- ضعف در ایفای نقش هماهنگی بین بخش های آب و آبفا
- از بین رفتن وحدت فرماندهی و مدیریت بخش آب
- فاصله افتادن بین سطح سیاست گذاری و مدیریتی و عملیاتی بخش آب
- افزایش بوروکراسی اداری و مطول شدن امور، تداخل نقش ها و وظایف
- بروز مشکل در ارتباط برون سازمانی

موضوع آب و مدیریت و نظارت آن در چارچوب ایجاد قوانین، ساختارها و برنامه‌های مدون، در صد سال اخیر همواره مورد توجه بوده و از آن زمان تاکنون مدیریت و ساختار آب کشور با تحولات بسیاری روبرو بوده است. اما آنچه در طی این مسیر قابل توجه بوده آن است که با گذشت زمان، سازمان‌های اولیه مدیریت آب تغییر و مسئولیت، اهداف و ساختار آنها بر مبنای مقتضیات زمان و تحولات و سلايق دولت‌ها، توسعه و گسترش فعاليت‌های مرتبط با آب و خدمات وابسته به آن، تکامل و پیشرفت فناوری و نوآوری‌های فنی و مهندسی، رشد جمعیت و تغییرات عمده در ساختار جمعیت روستایی و شهری و تغییرات در نوع مصارف آب به لحاظ کمی و کیفی و تنوع (کشاورزی، شهری و صنعتی)، تغییرات اساسی نموده است.

گزارش «پیشینه ساختاری بخش آب در ایران و تحولات آن» سعی داشته تا ضمن آنکه تغییرات ساختاری که اتفاق افتاده را مطرح کند، اهداف و انگیزه‌هایی که در هر کدام از این تغییر و تحولات بوده را نیز مورد اشاره قرار دهد و در ادامه به اینکه چرا این اهداف محقق نشده و در صورت تحقق چه مشکلات ثانویه‌ای را ایجاد نموده است، پردازد. ضعفی که تغییرات ساختاری قبلی داشته عمدتاً ناشی از این بوده که آینده‌پژوهی لازم را نداشته و بیشتر به حل مقطعی مسایل فکر شده و همین موضوع موجب تغییرات مداوم این بخش بوده است. موضوعی که باید حتماً در تغییرات ساختاری بعدی مدنظر قرار گیرد.

[illegible]